

สัตว์ในป่าชายเลน

สัตว์ที่พบได้ในป่าชายเลน เช่น ปลากะพงขาว ปลากะบอก ปลานวลจันทร์ทะเล กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย หอยนางรม หอยแครง หอยขี้กิ้ง ปูดำหรือปูทะเล ปูม้า ปลาดิน ปูเสฉวน ปูก้ามดาบ ปูแสม นกยาง แม่เหอบ เป็นต้น

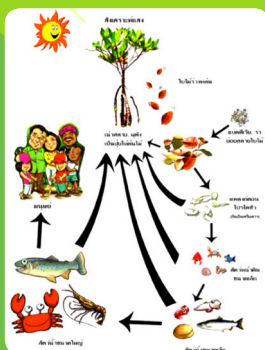
ห่วงโซ่อาหารในระบบนิเวศป่าชายเลน

ระบบนิเวศในป่าชายเลนนั้น เป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ

1. สิ่งมีชีวิต ได้แก่ ผู้ผลิต หรือสิ่งมีชีวิตที่สามารถสังเคราะห์แสงเองได้ ผู้บริโภค หรือสิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถสร้างอาหารเองได้ต้องพึ่งพาพวกอื่น และ ผู้ย่อยสลาย หรือพวกจุลินทรีย์ต่าง ๆ ที่ย่อยสลายซากพืชซากสัตว์

2. สิ่งไม่มีชีวิต ได้แก่ ธาตุอาหาร เกลือแร่ น้ำ ซากพืชซากสัตว์ รวมถึงสภาพภูมิอากาศ เช่น อุณหภูมิ แสง ความชื้น เป็นต้น

เมื่อผู้ผลิต คือ พืช เจริญเติบโตจากการสังเคราะห์แสง ส่วนของต้นไม้ เช่น ใบไม้ กิ่งไม้ จะร่วงหล่นและถูกย่อยสลายโดยผู้ย่อยสลายกลายเป็นอินทรีย์วัตถุและเป็นธาตุอาหารของผู้บริโภคจำพวกกินอินทรีย์สาร พวกกินอินทรีย์สารก็เจริญเติบโตเป็นอาหารแก่สัตว์น้ำเล็กๆ สัตว์น้ำเล็กๆ เหล่านี้ก็จะเจริญเติบโตเป็นอาหารของสัตว์ขนาดใหญ่ขึ้นไปเรื่อยๆ ตามลำดับ หรือบางส่วน ก็จะถูกตายและผุสลายตัวเป็นธาตุอาหารสะสมอยู่ในระบบนิเวศนั่นเอง

ปัจจัยสิ่งแวดล้อมของป่าชายเลน

- ภูมิประเทศชายฝั่ง**
 - ป่าชายเลนชอบขึ้นอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลที่มีสภาพเป็นดินเลน ที่ราบกว้างมีน้ำทะเลท่วมถึงอย่างสม่ำเสมอ
- ภูมิอากาศ**
 - ป่าชายเลนส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่ในเขตโซนร้อน เพราะมีสภาพภูมิอากาศเหมาะสม
- น้ำขึ้นน้ำลง**
 - กำหนดเขตการกระจายของพันธุ์ไม้หรือสัตว์น้ำในป่าชายเลน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะพันธุ์ไม้โดยเฉพาะระบบราก
- คลื่นและกระแสน้ำ**
 - เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการตกตะกอนบริเวณชายฝั่ง
 - ช่วยพัดพาธาตุอาหารจากป่าชายเลนออกไปสู่ชายฝั่ง และช่วยพัดพาฝักของไม้ป่าชายเลนไปสู่แหล่งต่าง ๆ
- ความเค็มของกระแสน้ำ**
 - ส่งผลให้การกระจายของพันธุ์ไม้และชนิดของสัตว์ต่างกันด้วย
- ออกซิเจนละลาย**
 - ปริมาณออกซิเจนที่ละลายในน้ำเป็นตัวจำกัดทั้งชนิด, การเจริญเติบโตของพืชและการแพร่กระจายของสัตว์น้ำ และช่วยเร่งขบวนการย่อยสลายของเศษใบไม้หรืออินทรีย์สารอีกด้วย
- ดิน**
 - มีส่วนในการจำกัดการเจริญเติบโตและการกระจายของพันธุ์ไม้และสัตว์ในป่าชายเลน
- ธาตุอาหาร**
 - มีแหล่งที่มาทั้งจากภายนอกและจากป่าชายเลนเอง เช่น น้ำที่ไหลผ่านแผ่นดิน ดินตะกอน น้ำทะเล และการผุสลายของอินทรีย์วัตถุในป่าชายเลน เป็นต้น

มารู้จัก

“ป่าชายเลน”

กันเถอะ!

120 หมู่ 3 ชั้น 7 อาคารรวมหน่วยราชการ บี
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทร. 0 2141 1325 โทรสาร 0 2143 9258
www.dmcg.go.th

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ป่าชายเลน (mangrove forest หรือ intertidal forest) เป็นระบบนิเวศที่อยู่ในแนวเชื่อมต่อระหว่างผืนแผ่นดินกับพื้นน้ำทะเลในเขตร้อนและกึ่งร้อนของโลก ประกอบด้วยสังคมพืชและสัตว์หลากหลายชนิด ดำรงชีวิตร่วมกันภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นดินเลน น้ำกร่อย และมีน้ำทะเลท่วมถึงอย่างสม่ำเสมอ เราสามารถเรียกป่าชายเลนว่า “ป่าโกงกาง” ได้อีกชื่อหนึ่งตามพันธุ์ไม้สำคัญและพบเป็นจำนวนมาก นั่นคือ ไม้โกงกาง

ป่าชายเลนอยู่ที่ไหน ?

ป่าชายเลนจะพบได้ในบริเวณที่เป็นชายฝั่งทะเลปากแม่น้ำ อ่าว ทะเลสาบ และรอบเกาะแก่งต่าง ๆ ในพื้นที่ชายฝั่งทะเล สำหรับป่าชายเลนในประเทศไทย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,525,060.56 ไร่ กระจายอยู่บริเวณชายฝั่งทะเล ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ รวม 24 จังหวัด โดยจังหวัดที่มีพื้นที่ป่าชายเลนมากที่สุด คือ จังหวัดพังงา

ตารางแสดงพื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทย จำแนกตามรายภาค

	เนื้อที่ (ไร่)
ภาคกลาง	75,683.26
ภาคตะวันออก	161,550.42
ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย	182,934.01
ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	1,104,892.87
รวม	1,525,060.56

ที่มา : กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2552

ความสำคัญของป่าชายเลน

ป่าชายเลน เป็นระบบนิเวศที่มีความเฉพาะตัวและมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของชายฝั่งทะเล นับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามหาศาลทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม

ด้านสิ่งแวดล้อม

- เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน เป็นแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย หลบภัย สืบพันธุ์และเจริญเติบโตของสัตว์น้ำนานาชนิด
- ช่วยลดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และเพิ่มก๊าซออกซิเจนในบรรยากาศ
- เป็นเกราะก้ำบังและลดความรุนแรงของคลื่นลม ควบคุมการกัดเซาะพังทลายของชายฝั่งทะเล
- ดูดซับสิ่งปฏิกูลและกรองของเสียจากบ้านเรือนและโรงงานอุตสาหกรรมมิให้ไหลลงสู่ทะเล
- ทำให้เกิดการงอกของแผ่นดินขยายออกไปสู่ทะเล
- รักษาความสมดุลของระบบนิเวศชายฝั่งและใกล้เคียง

ด้านเศรษฐกิจ

- เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น กุ้งกุลาดำ หอยนางรม ปูทะเล เป็นต้น
- ไม้จากป่าชายเลนจะนำมาทำถ่าน โดยเฉพาะไม้โกงกางจะให้ถ่านที่มีคุณภาพดี
- ไม้จากป่าชายเลนหลายชนิดนำไปทำเสาเข็ม ไม้ค้ำยัน สิ่งก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์
- ไม้บางชนิดสามารถสกัดได้สารเคมีที่เป็นประโยชน์ เช่น แทนนิน แอลกอฮอล์ กรดน้ำส้ม และน้ำมันดิน

ด้านสังคม

- รักษาวิถีชีวิตและภูมิปัญญาดั้งเดิมของการทำประมงพื้นบ้านไว้ให้คงอยู่ภายใต้กระแสการพัฒนา
- เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์พืชผักและพืชสมุนไพรท้องถิ่น เช่น ใบชะคราม ยอดผักเบี้ยทะเล เป็นต้น
- เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและแหล่งศึกษาค้นคว้าทางธรรมชาติ
- สร้างรายได้ให้ชุมชนโดยรอบพื้นที่จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พันธุ์ไม้...ป่าชายเลน

การปรับตัวของพันธุ์ป่าชายเลน ที่เห็นได้ชัด คือ การมีราก คำจุนและร่ายหายใจ เนื่องจากดินป่าชายเลนเป็นดินเลนอ่อนและได้ผิวดินลงไปมีอากาศไม่เพียงพอ ใบของไม้ป่าชายเลนมีลักษณะพิเศษ คือ มีต่อมขับเกลือ ใบอบบน้ำ แผ่นใบเป็นมัน และมีปากใบที่ผิวใบด้านล่าง ผลงอกขณะที่ยังอยู่บนต้น ซึ่งผลเหล่านี้ หลังจากที่ถูกหุดจากต้นแม่ลงมาสู่พื้นดินแล้ว จะสามารถเจริญเติบโตทางความสูงได้อย่างรวดเร็ว

พันธุ์ไม้ป่าชายเลนที่สำคัญบางชนิดในประเทศไทย

โกงกางใบใหญ่ ชื่อวิทยาศาสตร์ <i>Rhizophora mucronata</i> Poir. วงศ์ RHIZOPHORACEAE		
โกงกางใบเล็ก ชื่อวิทยาศาสตร์ <i>Rhizophora apiculata</i> Bl. วงศ์ RHIZOPHORACEAE		
ถั่วดำ ชื่อวิทยาศาสตร์ <i>Bruguiera parviflora</i> Wight & Arn.ex Griff. วงศ์ RHIZOPHORACEAE		
พังกาทิวสดดอกแดง ชื่อวิทยาศาสตร์ <i>Bruguiera gymnorhiza</i> (L.) Savigny. วงศ์ RHIZOPHORACEAE		
โปรงแดง ชื่อวิทยาศาสตร์ <i>Ceriops tagal</i> (Perr.) C. B. Rob. วงศ์ RHIZOPHORACEAE		

